

Кірюхіна М.В.

Кременчуцький льотний коледж

Харківського національного університету внутрішніх справ

Хомяк О.В.

Кременчуцький льотний коледж

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЖІНКИ В АВІАЦІЇ: ПЕРШІ ПІДКОРЮВАЧКИ НЕБА

У роботі розглянуто внесок жінок у розвиток авіації, зокрема їхню роль у воєнний та мирний час. Описуються досягнення відомих авіаторок, таких як Раймонда де Ларош, яка стала першою жінкою з ліцензією пілота у 1910 році, та Амелія Ергарт, яка першою здійснила одиночний трансатлантичний політ. Згадано також Джінні Лівітт – першу жінку-пілота винищувача в США, а також українських льотчиць, таких як Тетяна Конарьова-Шиляєва, єдина військова льотчиця України, яка керує гелікоптером Мі-8. Крім того, наведено приклади внеску українських жінок у розвиток військової та цивільної авіації, включаючи участь у бойових діях та обслуговування літаків на державному та комерційному рівнях. Висвітлено, як жінки, долаючи гендерні стереотипи, здобували провідні позиції в авіації та досягали вагомих результатів. Сучасні українські авіаторки, зокрема Анастасія Мелех і Тетяна Ковкіна, працюють у великих комерційних авіакомпаніях, а молоді жінки, як-от Тетяна Іванова та Вікторія Арделян, займають місця в кабінах військових та комерційних літаків. В Україні, завдяки реформам 2017 року, знято гендерне обмеження на ряд професій в авіаційній галузі, що дало жінкам можливість опановувати раніше закриті для них спеціальності, такі як авіаційний механік чи оператор паливозаправки. Розглянуто освітні можливості для жінок в Україні, які прагнуть здобути авіаційну освіту. Навчання проводиться в державних установах, як-от Національний авіаційний університет, Кременчуцький льотний коледж Харківського національного університету внутрішніх справ і Харківський національний університет Повітряних сил, а також у приватних аероклубах. Відзначається, що випускники державних закладів отримують більш серйозну практичну і теоретичну підготовку, що робить їх конкурентоспроможними на ринку праці. Окремо підкреслюється важливість гендерної рівності в галузі, адже, попри значний прогрес, жінки-пілоти становлять лише близько 5% кадрового складу у міжнародній авіації. Проте їхні досягнення й особисті якості вносять унікальний внесок, що сприяє збагаченню та розвитку авіаційної сфери. Жінки-пілоти стали натхненням для нових поколінь, які прагнуть реалізувати себе в авіації.

Ключові слова: жінки в авіації, жінки-пілоти, гендерна рівність, воєнна авіація, цивільна авіація, українські льотчиці, авіаційна освіта.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема участі жінок в авіації полягає у тому, що дана тема є неабияк актуальною та потребує більш ретельного вивчення. Це пов'язано з тим, що протягом десятиліть і до останнього часу історики мало приділяли уваги вивченню ролі та місця жінок в авіації. Але вивчення даного питання є надзвичайно важливим.

Таким чином, роль жінок в авіації є важливою темою, яка потребує ретельного дослідження. Аналіз матеріалів, які зараз є у відкритому доступі, доводить, що їх зовсім мало. Зокрема, доводиться спиратися на інформацію Засобів масової інформації (ЗМІ) та дані державних органів. Однак,

даним історіям має приділятися більше уваги, особливо враховуючи ситуацію, у якій зараз перебуває Україна. Мається на увазі повномасштабне вторгнення Росії, яке вона розпочала 24 лютого 2022 року.

Контекст поставленої проблеми визначається широким колом наукових досліджень та описів праць щодо жінок, які займалися авіацією і стали першими підкорювачками неба. Однак дана тема все ж таки потребує постійного вивчення та дослідження, особливо враховуючи ситуацію, яка зараз відбувається в нашій країні. Як під час Другої Світової війни, так і з моменту війни на Сході України з 2014 року та повномасштабного вторгнення

Росії до України у 2022 році, подвиг жінок є неоціненним. Вони виконують важливу роль не тільки в тилу, а й на фронті. Тож, тема статті зумовлена поглибленим вивченням перших жінок, яким вдалося підкорити небо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Історичні дописи, наукові праці та дослідження щодо опису перших підкорювачок неба як у світі, так і в Україні у працях М. Байдан, В. П. Бурмага, О. М. Гладун, М. С. Гук, М. В. Петченко, Г. М. Перепилиця, М. Ф. Семенова та інших дослідників.

Постановка завдання. Дослідження аспектів та опис історій про жінок в авіації, які стали першими підкорювачками неба як в усьому світі, так і в Україні зокрема, висвітлення їх подвигів та нагрод, які вони за це отримали.

Виклад основного матеріалу. Коли заходить мова про авіацію, багатьом важко уявити за штурвалом жінку. Але насправді досить багато жінок посвятили своє життя авіації, підкоривши небо не лише у мирний час. На жаль, під час війни жінкам також доводилося сідати за штурвал. Напевно, не варто і говорити, що управління літаком чи вертольотом у мирний час і управління винищувачем під час війни надзвичайно відрізняється. Зокрема, у воєнний час під час Другої світової війни жінки були не лише снайперами, інженерами-механіками, зв'язковими, а й служили на флоті, у бронетанкових військах, піхоті, артилерії, кавалерії, і насамперед в авіації.

Беззаперечно, війна – надзвичайно страшне слово, яке змушує сколихнутися будь-кого. Напевно для кожного у житті – це одне із найстрашнішого, із чим можна зіткнутися. Важно уявляти чоловіків, які беруть участь у бойових діях, а коли заходить про жінок – то це сприймається ще страшніше. Адже, багато хто зник, що війна – це чоловіча справа, а місце жінки у тилу, захищати домівку, дітей, батьків, справлятися з домашніми справами тощо. Однак, війна не робить винятків і воювати доводиться як чоловікам, так і жінкам. Багато хто із жінок виявляв бажання йти на війну самостійно, не маючи сил чекати на її закінчення вдома і маючи на меті внести власний вклад в перемогу.

Зазначимо, що авіація являє собою галузь техніки, пов'язану з розробкою і використанням літальних апаратів важчих за повітря. Під її поняттям також часто називають сукупність літальних апаратів важчих за повітря таких як літаки, гелікоптери, автожири, часто включаючи ще літальні апарати легші за повітря, та організації що їх вико-

ристовують чи обслуговують (повітряний транспорт тощо). При цьому розрізняють цивільну авіацію і військову авіацію [Байдак М. С., 2017, С. 21].

Варто зауважити, що основою розвитку технічних засобів авіації є такі наукові дисципліни як теорія авіації, аеродинаміка, теорія літака, теорія двигунів та інше. Слово авіація (фр. Aviation) вперше було вжите французьким письменником і колишнім офіцером Габріелем Ла Ланделе в 1863 році. А от перший успішний політ на літаку з двигуном внутрішнього згоряння здійснили 17 грудня 1903 р. американські механіки брати Вільбер і Орвілл Райт [Байдак М., 2014, С. 51].

Варто зазначити, що різниця між першими польотами чоловіків і жінок рідко перевищувала 10 років, тож вони йшли майже поруч один із одним. Авіаторки підкорювали небо сто років тому і продовжують робити це сьогодні [Байдак М., 2016, С. 29].

У 1910 році відбувся політ літаком, за штурвалом якого була перша жінка – французька Раймонда де Ларош. У цьому ж році вона стала першою жінкою, яка отримала ліцензію пілота від Aeroclub de France. Зазначається, що її надихнули польоти братів Райтів, особливо після того, як авіаторка побачила їхню демонстрацію в Парижі. Таким чином Раймонда де Ларош відкрила авіаторство для жінок, а сама стала першою жінкою-пілотом. У 1913 році де Ларош виграла кубок Французького Аероклубу за безперервний міжміський політ тривалістю понад 4 години. Під час Першої світової війни, коли жінкам заборонили літати, Раймонда служила водієм у французькій армії. У червні 1919 року вона поставила два світові рекорди серед жінок. де Ларош піднялась на висоту 4800 м, а також подолала дистанцію у 323 км [13].

Однак, 18 липня 1919 року де Ларош і пілот двомісного літака, на якому авіаторка планувала скласти іспит на допуск до професійних польотів, загинули в авіакатастрофі на аеродромі Ле-Кротуа. При цьому вона була пасажиркою літака. На той час авіаторці було 36 років.

Окремо слід відокремити знаменитий політ, який відбувся в 1932 році – його здійснила пілотеса Амелія Ергарт. Він заслуговує уваги тим, що був дуже ризикованим, так як літак був перевантажений паливом, у зв'язку з чим виявився досить нестійким в пілотуванні. До того ж, у літака «Локгід-Вега» не було радіозв'язку, через що в авіаторки не було жодної страховки у випадку непередбачених обставин. На додаток до цього,

погода над Атлантикою виявилася неприйнятною, не дивлячись на позитивний метеопрогноз. Невдовзі після настання темряви літак увійшов у зону сильного шторму з грозою і потужними поривами вітру. Однак пілотеса все-таки змогла здійснити знаменитий політ, що принесло їй світову славу. Її ім'я також відоме через те, що через п'ять років після польоту над Атлантикою Амелія Ерхарт спробувала здійснити у 1937 році політ навколо земної кулі. Однак ближче до кінця польоту авіаторка та її другий пілот зникли над Тихим океаном. Так їх більше ніхто не бачив і не чув. Пілотесу офіційно оголосили мертвою в 1939 році. Про її загадкове зникнення, навіть, зняли фільм «Амелія» [Бурмага В. П., 2015, С. 34].

Першою жінкою-пілотом комерційної авіакомпанії стала американка Бонні Тібурзі. Вона народилась в 1948 році в сім'ї пілота Scandinavian Airlines, у зв'язку із чим з ранніх років була оточена авіацією. Коли дівчина подорослішала, то стала пілотесою, розпочавши свою кар'єру чартерного пілота та пілота-інструктора. У віці 24 років Бонні Тібурзі стала першою жінкою-пілотом великої авіакомпанії American Airlines [Бурмага В. П., 2015, С. 37].

Першою жінкою-пілотом винищувача була Джінні Лівітт – генерал-майор Повітряних сил США. Вона народилась в 1967 році в сім'ї військовослужбовця Повітряних сил США. Вже у 1991 році Джінні приєдналася до ПС і стала пілотесою. До того ж, декілька років після цього, у 1993 році, уряд США зняв обмеження на участь жінок у бойових місіях, і Лівітт почала навчання на F-15 Strike Eagle. Таким чином вона стала першою жінкою-пілотом винищувача в історії [Богачевська-Хомяк М., 2018, С. 119].

Слід перелічити і інших жінок, які внесли вагомий вклад в історію авіації. Наприклад, Жаклін Кокран (1906–1980) – була піонеркою американської авіації, першою жінкою, яка літала з надзвуковою швидкістю [Гук М. С., 2019, С. 19].

Джесіка Кокс – перша у світі людина без рук, яка отримала ліцензію на пілотування.

Джеррі Мок (1925–2014) – американська льотчиця, перша жінка, яка здійснила одиночний навколосвітній переліт у 1964 р.

Кетрін Стінсон (1917–2001) – американська льотчиця, перша жінка, яка виконала «мертву петлю».

Елсі Макгілл (1905–1980) – перша у світі жінка, яка отримала ступінь авіаційного інженера, відома як «Королева ураганів».

Боббі Траут (1906–2003) – американська авіатриса, у 1929 році встановила рекорд тривалості польоту без дозаправки.

Ліліан Бленд (1878–1971) – перша жінка в Ірландії, яка спроектувала, збудувала літак і пілотувала на ньому.

Патті Вагстафф – перша жінка, яка виграла чемпіонат США з пілотажу [Гладун О. М., 2018, С. 124].

Що стосується України, то як повідомлялося в ЗМІ, пілotes в Україні всього з десятків. Але всі вони надзвичайно віддані своїй справі. Серед них є, навіть, ті, хто брав участь в бойових діях, які розпочала Росія проти нашої країни ще у 2022 році, а вже 24 лютого 2024 року розпочалося повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну.

У 2017 році Кабінет міністрів України скасував перелік із 450 професій, що до того вважалися закритими для жінок. Серед них – кілька позицій, які пов'язані з авіацією, виробництвом та обслуговуванням літаків. Зокрема, слюсар по ремонту авіадвигунів, інженер і технік, зайняті на техобслуговуванні літаків та вертольотів, оператор заправних станцій, зайнятих заправкою літальних апаратів, а також робітники, які ремонтують злітно-посадкові смуги та рульові доріжки на аеродромах [Карпов Є. М., 2001].

Зокрема, першою була Віра Білик (1921–1944) – українська льотчиця, штурман авіаційного полку, яка здійснила 813 нічних вильотів і загинула при виконанні бойового завдання під час Другої світової війни.

А от першою україною, яка стала пілотом винищувача стала Наталія Перакова – пілотеса Повітряних Сил ЗСУ. Однак про неї не має багато інформації. Раніше повідомляло про її загибель у квітні 2022 року, проте Повітряні Сили дану інформацію спростували, закликавши, не довіряти фейкам [Перепелиця Г. М., 2015, С. 129].

Варто відзначити, що єдиною військовою льотчицею України є Тетяна Конарьова-Шиляєва – пілотеса гелікоптера Мі-8. Вона народилась в сім'ї військового льотчика, а її дитинство проходило на військових гарнізонах. Льотчиця розповідала в інтерв'ю UNN, що навчалася в Харківському інституті військово-повітряних сил, який закінчила у 2003 році. На курсі у неї було всього чотири дівчини. Дві дівчини лишилися в Сухопутних військах, але в авіації, в місті Херсон. З двох літає тільки одна.

Слід відзначити і українку Надію Савченко – політичну діячку, Герою України (2015 року). Вона стала професійною військовою, штурманом-опе-

ратором вертольота Mi-24. До початку конфлікту Савченко була однією з поодиноких жінок в українській армії. При цьому, коли навесні 2014 року почалися бойові зіткнення з сепаратистами, вона вирушила до Донбасу, де воювала у добровольчому батальйоні «Айдар». 3 липня 2014 по 25 травня 2016 року вона потрапила в російський полон, звільнена внаслідок українсько-російської політичної угоди на найвищому рівні. Однак, з 22 березня 2018 року перебувала під слідством. Її підозрювали у підготовці терористичних актів та держперевороту. За рішенням суду 16 квітня 2019 року звільнена з-під варті [Семенова М. Ф., 2015].

Також слід відзначити і пілотес, які на даний момент працюють в Україні.

Серед них: Українська пілотеса Анастасія Мелех, яка керує Boeing-737. Вона керує великими комерційними лайнерами на авіалініях України вже майже 10 років. Має ліцензію транспортного і комерційного пілота. На сьогоднішній день її загальний наліт складає 2500 годин.

Тетяна Ковкіна – одна з чотирьох пілотес авіакомпанії SkyUp, у якій загалом є приблизно 130 пілотів.

Тетяна Іванова – одна з п'яти жінок-штурманок в Збройних силах України. Вона служить у бригаді транспортної авіації імені Героя України Дмитра Майбороди, яка дислокується біля Вінниці. У свої 23 роки авіаторка підкорює небо на військових літаках АН-26. Батько дівчини також військовий. Раніше служив офіцером з бойового управління, а згодом начальником командного пункту в Повітряних силах ЗСУ. У свій час чоловік також навчався на штурмана. При цьому станом на 2021 рік в авіаторки позаду було 220 годин нальоту на військових літаках та 7 стрибків з парашутом. Зокрема, до її службових обов'язків входить прокладання маршруту під час польоту, відслідковування метеоумов на радарях, а також рекомендації командирів літака під час заходу на посадку.

Вікторія Арделян – 26 років – жінка-пілот «Міжнародних авіаліній України». Дівчина народилася у авіаційній родині: її батько діючий пілот МАУ, якому ще далеко до пенсії. Хрещений також пілот, а прадідусь був штурманом під час Другої світової війни. Більш того, навіть, прабабуся долучилася до авіації – підвішувала бомби на винищувачі. Вікторії Арделян літає з МАУ з 2016 року. Кожен політ у літаку дві людини в кабіні – командир і другий пілот. Кожного рейсу дана пара змінюється. Вікторія є другим пілотом, а її командирами нині завжди є чоловіки. Варто зазначити

у МАУ немає жіночих екіпажів, оскільки немає жінок-командирів.

А от першою курсанткою Кременчуцького льотного училища цивільної авіації була Галина Расторгуєва – дочка відомого льотчика Віктора Расторгуєва. Вона освоїла пілотування вертольота Mi-4 у 1965 році, а в 1967 році – пілотування вертольота Mi-8. Расторгуєва пропрацювала 18 років льотчиком випробовувачем у науково-виробничому об'єднанні «Зліт» [9, 224].

Тим часом Інна Копець стала єдиною у світі жінкою, яка налітала на гелікоптерах 11500 годин і була командиром жіночих екіпажів, яким вдалося встановити 15 світових рекордів. Вона також була пов'язана з Кременчуцьким льотним коледжем [Петченко М. В., 2023, С. 227].

Як повідомляли у прес-службі Міжнародного аеропорту Бориспіль, наразі на летовищі працює дев'ять жінок, які заправляють транспортні засоби, в тому числі, паливозаправники. При цьому в Борисполі немає централізованої станції для заправки, тому процес відбувається наступним чином: до літака під'їжджає машина, а спеціальний-паливозаправник його заправляє. До того ж, у Борисполі працює шестеро жінок на посаді «аеродромний працівник». Вони задіяні в обслуговуванні перону та злітно-посадкових смуг.

Слід звернути увагу на те, що в Україні багато навчальних закладів, де можна пройти навчання на пілота, отримавши необхідну акредитацію для здійснення польотів. При цьому навчання в Україні на пілота здійснюють як державні військові або авіаційні заклади вищої освіти та льотні училища, а також приватні аероклуби.

Зокрема, перший варіант забезпечить більш серйозну теоретичну і практичну підготовку, випускники цих закладів вважаються більш надійними професіоналами. У свою чергу комерційні клуби готують льотчиків-любителів, що здійснюють польоти на невеликих літаках і лише заради власного задоволення. Тобто, для того, щоб влаштуватися на роботу потрібно отримати комерційний або ж лінійний сертифікат. До того ж, авіакомпанія не прийме на роботу без необхідної кількості льотних годин та відповідної ліцензії.

Навчання пілотів в Україні здійснюють наступні державні заклади вищої освіти:

Національний авіаційний університет;

Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету;

Кременчуцький льотний коледж;

Харківський національний університет повітряних сил імені Івана Кожедуба.

А от єдиним в Україні навчальним закладом, який готує пілотів винищувальної авіації, є Харківський національний університет Повітряних сил імені Івана Кожедуба.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що авіаційна галузь являє собою одну з найдинамічніших та найскладніших галузей у світі. З роками вона сильно еволюціонувала. Починаючи від першого успішного польоту братів Райт у 1903 році і закінчуючи сьогоднішнім.

Вклад жінок в авіацію є неоціненним. Не дивлячись на те, що у даній сфері жінок менше, ніж чоловіків, їх подвиги від цього не стають меншими. Наскільки велика відповідальність лягає на людину, яка сідає за кермо літака. Життя пасажирів залежать повністю від її дій. Дехто боїться взагалі літати, а що вже говорити за управління літальним засобом. А жінкам вдалося не тільки освоїти літальні апарати, а ще й брати участь у

Другій світовій війні та війні, яку розпочала Росія проти України.

Проте, не дивлячись на прогрес, якого вдалося досягти, жінки-пілотеси є недостатньо представленими в авіаційній галузі. Так, виходячи з даних міжнародної асоціації авіаційного транспорту, кількість жінок становить тільки 5% від загальної кількості кадрового складу пілотів, що працюють в авіаційній галузі. Однак, жінки-пілотеси є важливою частиною авіаційної промисловості. До того ж, вони додають в авіацію унікальний набір навичок та перспектив [12].

Тож, жінки-пілотеси як в Європі, так і в Україні внесли надзвичайно визначний внесок в розвиток авіаційної галузі і продовжують надалі служити зразком для наслідування для інших, хто лише планує, або вже навчається за даним фахом і планує побудувати кар'єру саме в авіації.

Список літератури:

1. Байдак М. «Жінка із фронту». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. Серія «Історія». 2014. Вип. 1(2). С. 191–197.
2. Байдак М. Жіночі образи з часу Великої війни у висвітленні та інтерпретації галицьких письменників. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 45. Т. 1. С. 166–172.
3. Байдак М.С., Бежук О.М. Українське жіноцтво в роки Першої світової війни: спектр суспільних ролей. Українські жінки у горнилі модернізації / під заг. ред. О. Кісь. Харків, 2017. С. 78–105.
4. Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки у громадському житті України 1884-1939. Львів : Український католицький університет, 2018. 520 с.
5. Бурмага В. П., Світич К. С. Роль жінки в організації допомоги фронту в роки Першої світової війни (на матеріалах України). *Вопросы германской истории*. 2015. С. 57–64.
6. Гладун О. М. Нариси з демографічної історії України ХХ століття / НАН України. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – К., 2018. – 224 с.
7. Гук М. С. Діяльність сестер милосердя у першу світову війну: історіографія. *Історія науки і біографістика*. 2019. № 12.
8. Карпов Є. М., Кулик М. С. Авіація. *Енциклопедія сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001.
9. Петченко М. В., Скачкова І. А. Жінки-пілотеси як невід'ємна складова розвитку авіації. *Авіація, промисловість, суспільство*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 18 травня 2023 р. / Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2023. С. 915 с.
10. Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. К. : Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.
11. Історія повітроплавання та авіації: бібліогр. покажч. літ. / укладач М.Ф. Семенова. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: НАУ, 2008. 153 с.
12. Війна не робить винятків. Жіночі історії другої Світової. *Український інститут національної пам'яті інформаційний проект*. URL : <https://uinpr.gov.ua/>.
13. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 № 752-р. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/507849___697591 (дата звернення: 1.11.2024).

Kiryukhina M.V., Khomiak O.V. WOMEN IN AVIATION: THE FIRST CONQUERORS OF THE SKY

This paper examines the contribution of women to aviation development, highlighting their roles in both wartime and peacetime. The achievements of renowned female aviators, such as Raymonde de Laroche, who became the first woman to hold a pilot's license in 1910, and Amelia Earhart, the first woman to complete a solo transatlantic flight, are described. Also mentioned is Jeannie Leavitt, the first female fighter pilot in the U.S., as well as Ukrainian aviators like Tetyana Konarova-Shylyieva, Ukraine's only female military pilot who operates an Mi-8 helicopter. Additionally, examples are provided of Ukrainian women's contributions to military and civil aviation, including participation in combat and aircraft maintenance at both state and commercial levels. The paper highlights how women, overcoming gender stereotypes, have achieved prominent positions in aviation and attained significant results. Contemporary Ukrainian aviators, such as Anastasia Melekh and Tetyana Kovkina, work for major commercial airlines, while young women like Tetyana Ivanova and Viktoriya Ardelyan occupy positions in the cockpits of military and commercial aircraft. In Ukraine, thanks to the 2017 reforms, gender restrictions on various aviation-related professions have been lifted, allowing women to pursue previously closed specialties, such as aircraft mechanic and fuel operator. Educational opportunities for women in Ukraine aspiring to aviation careers are also discussed. Training is offered at state institutions like the National Aviation University, the Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs, and the Kharkiv National Air Force University, as well as at private aeroclubs. It is noted that graduates of state institutions receive more rigorous practical and theoretical training, making them competitive in the job market. The paper underscores the importance of gender equality in aviation. Despite significant progress, women pilots still make up only about 5% of the aviation workforce internationally. However, their achievements and personal qualities bring a unique contribution that enriches and advances the aviation sector. Female pilots have become an inspiration for new generations seeking to pursue a career in aviation.

Key words: women in aviation, female pilots, gender equality, military aviation, civil aviation, Ukrainian women aviators, aviation education.